

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора мистецтвознавства, с.н.с.,
члена-кореспондента НАМ України
Роготченка Олексія Олексійовича

на дисертацію

Осадчого Віктора Володимировича

«Художнє життя м. Кременчука кінця XIX–XX століття»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії (Ph.D) за спеціальністю 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Дисертація В. В. Осадчого є важливою для українського мистецтвознавства, оскільки художнє життя м. Кременчука досі залишається не вивченим і не систематизованим належним чином. Актуальність дослідження здобувача зумовлена сучасними культурно-мистецькими процесами у світі та в Україні, постійно зростаючим науковим інтересом щодо вивчення регіонального художнього життя та мистецьких процесів.

Структура дисертації характеризується послідовним викладом матеріалу, що дозволяє простежити художнє життя м. Кременчука кінця XIX - XX у контексті соціокультурних й політичних трансформаційних процесів.

Так у першому розділі дисертації **«Художнє життя міста Кременчука в публікаціях українських та зарубіжних науковців, джерельна база та методи дослідження»** наведено джерельну базу та обґрунтовано методи дослідження, здійснено аналіз джерел, публікацій та фахової літератури, й виявлено відсутність узагальнювального, комплексного мистецтвознавчого аналізу художнього життя м. Кременчука досліджуваного періоду.

Автор провів грамотне структурування наукових розвідок стосовно художнього життя Кременчука та виокремив загальнонаціональний та місцевий масиви кожен з яких в свою чергу складаються з фактологічних та історіографічних матеріалів й наукових публікацій, пов'язаних з окремими постатями, подіями, явищами та процесами художнього життя Кременчука.

У другому розділі «Художнє життя міста Кременчука кінця XIX – першої третини XX століття», що складається з 6 підрозділів, В. Осадчий досліджує творчий спадок художників – уродженців Кременчука Л. Блох, Л. Воловика, М. Мане-Каца, Є. Крендовського, К. Кржижановського, О. Литовченка й за результатами проведеної пошукової роботи, аналізу архівних матеріалів, періодичних фахових видань виявляє й уводить в науковий обіг новий фактологічний матеріал, як-от світлину проєкту пам'ятника Т. Шевченку авторства Леонори Блох 1926 року та фактичний матеріал щодо останнього періоду життя Л. Блох.

Досліджуючи творчу діяльність експонентів першої виставки картин в Кременчуці 1914 р., а саме К. Бахтіна, О. Богомазова, Є. Вжеща, П. Левченка, В. Менка, А. Петрицького, І. Селезньова та ін., дисертант слушно приходиться висновку, що виставка стала не тільки «малою ретроспекцією» тогочасного художнього життя Києва, а й відображенням тогочасних загальних тенденцій українського мистецького життя загалом і художніх процесів м. Києва (с. 56).

Опрацьовуючи матеріал стосовно ролі кустарних промислів у мистецькій палітрі Кременчука дослідник проводить історіографічний аналіз кустарно-художнього руху Кременчука останньої третини XIX – початку XX ст. та виявляє характерні тенденції щодо кількості кустарів-живописців, іконописців, різьбярів по дереву та ін. Крім того, аналіз складу експонентів усеросійських художньо-промислових, кустарно-промислових та кустарних виставок у період 1882–1913 рр. дозволив виявити участь у виставках кременчуцьких майстрів та навчальних майстерень Кременчуцького повіту.

Здобувачем ретельно проаналізовано розвиток фотографічного мистецтва в Кременчуці наприкінці XIX – початку XX ст. та доведена майстерність місцевих фотомитців.

Одним з важливих здобутків розділу є дослідження творчого спадку І. Репіна у результаті якого автором доведено існування та вперше введено в науковий обіг фактологічний матеріал про наявність двох пейзажних етюдів під однією назвою «На околицях Кременчука», що експонувалися серед

інших творів у межах першої персональної виставки І. Рєпіна в Санкт-Петербурзі у 1891 р.

У третьому розділі «Мистецькі процеси в м. Кременчуці в середині – другій половині ХХ століття», що складається з 4 підрозділів, дисертант розглядає становлення й діяльність Кременчуцької філії Полтавського обласного товариства художників, при цьому, аналізуючи зміни складу членів кременчуцької організації автор виявляє два «сплески» коли до складу Кременчуцьких художньо-виробничих майстерень доєдналася значна кількість випускників Харківського художньо-промислового інституту (с. 106), що призвело до зростання кількості виконаних монументально-декоративного робіт у Кременчуці.

Послідовно досліджуючи історію становлення основних художніх соціокультурних інститутів міста В. Осадчий виявляє три етапи становлення Кременчуцького краєзнавчого музею: післяреволюційний період (характеризується активним розвитком музейної справи в місті), часи німецької окупації, відродження музею в післявоєнний період.

Важливим напрацюванням здобувача стало дослідження становлення та функціонування першого в місті та одного з 4-х в Українській РСР навчального закладу мистецької художньої освіти – Кременчуцького художньо-ремісничого училища, випускниками якого були В. Нагнибіда, І. Аполлонов, кременчуцький різьбяр В. Лифар, М. Рева, художники В. Паливара, В. Дружко.

Поряд з цим, дисертант послідовно дослідив та розкрив процес зародження та розвитку виставкової діяльності в Кременчуці.

Дослідження ролі випускників Харківського художньо-промислового інституту у формуванні монументально-декоративного обличчя міста надало автору можливість скласти хронологічну послідовність роботи в Кременчуці митців: М. Анісімова, Г. Аристова, В. Бондаренка, С. Дерєки, А. Котляра, Б. Максименка, О. Пучкова, І. Рубцова, В. Седоченка, Л. Сидоренка, М. Хахіна, О. Черепанова, Н. Юзефович, В. Яковлева які протягом майже

двох десятиріч створювали монументально-декоративні твори: вітражі, мозаїчні панно, стінопис, карбування.

Аналізуючи стилістичні й технологічні характеристики монументально-декоративних творів, виконаних художниками М. Анісімовим, В. Бондаренком, Ш. Корідзе, Є. Павловим, Ю. Сакалшем, М. Хахіним в м. Кременчуці автор, поряд з тим, ґрунтовно дослідив монументально-декоративні твори українського художника-монументаліста І.-В. Задорожного, виконані в місті на початку 1970-х р. В. Осадчий відзначає, що основу художнього задуму першої мозаїки у творчому доробку митця – мозаїчного панно «Моя Батьківщина» – становить образність і символізм наголошуючи при цьому на стилістичному узагальненні композиційного вирішення мозаїчного твору (с. 146).

Технологічною особливістю панно стало виконання твору в двох рівнях із застосуванням контрасту поверхонь нарізної неполірованої керамічної плитки та кольорової смальти.

У цілому позитивно оцінюючи запропоноване Віктором Осадчим до захисту дисертаційне дослідження варто висловити деякі побажання, які виникли під час ознайомлення із роботою.

В тексті дисертації доцільно було провести більш детальний аналіз мистецьких творів які зберігаються в Кременчуцькій міській художній галереї (с. 136).

Доречно також було б провести аналіз мистецьких творів Н. Юзефович які знаходяться у фондах «Картинної галереї Н. Юзефович».

Надаючи опис мистецьких фондів зберігання Кременчуцького краєзнавчого музею, у групі зберігання «Образотворче мистецтво. Живопис» (с.124) автор, в альбомі ілюстрацій подає фотофіксацію лише одного твору – «На деснянських луках» І.-В. Задорожного (с. 269). Бажано було б надати більш розширене подання фотофіксації мистецьких творів які знаходяться у фондах музею в альбомі ілюстрацій.

У додатках до дисертаційного дослідження зустрічається повтор фотографічних матеріалів: мозаїки Є. Павлова «Зародження життя», «Машинобудівний прогрес», «XX століття», «Космос» (с. 263–265; с. 302–303). Можливо доцільним було при повторі надати фрагменти монументально-декоративних творів Є. Павлова.

Отже, висловлені побажання в цілому не применшують вагомість проведеного дослідження. Вважаю, що за своїм рівнем, теоретичною та практичною цінністю, науковою новизною та змістом дисертація Віктора Володимировича Осадчого «Художнє життя м. Кременчука кінця XIX–XX століття» є самостійною, завершеною працею. Текст дисертації відповідає спеціальності 023 – образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація (мистецтвознавство) згідно вимог МОН України, а також Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти» (від 27 липня 2016 р. № 567) й Постанови Кабінету Міністрів України «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (від 6 березня 2019 р. № 167 зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 979 від 21.10.2020) а її автор заслуговує на присудження вченого наукового ступеню доктора філософії (Ph.D) за спеціальністю 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Головний науковий співробітник
Відділу теорії та історії культури
Інституту проблем сучасного мистецтва
Національної академії мистецтв України,
заслужений діяч мистецтв України,
доктор мистецтвознавства, с.н.с., професор
член-кореспондент НАМ України

О. О. Роготченко